

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

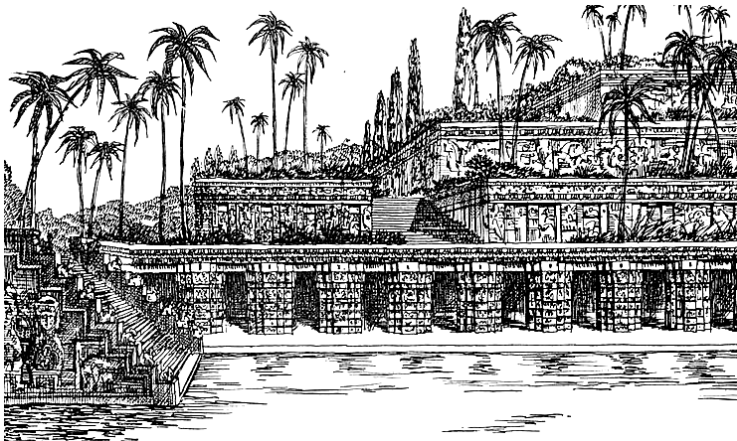
БІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА БОТАНІКИ

ІСТОРІЯ САДОВО-ПАРКОВОГО БУДІВНИЦТВА ТА ЛАНДШАФТНОЇ АРХІТЕКТУРИ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для студентів 1-го курсу

спеціальності 206
«Садово-паркове господарство»

Одеса – 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

БІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА БОТАНІКИ

ІСТОРІЯ САДОВО-ПАРКОВОГО БУДІВНИЦТВА ТА ЛАНДШАФТНОЇ АРХІТЕКТУРИ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для студентів 1-го курсу

спеціальності 206

«Садово-паркове господарство»

Одеса – 2021

УДК 712:94(076)

К 13

Рекомендовано до друку Вченою радою
біологічного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова.
Протокол № 10 від «23» червня 2021 р.

Рецензенти:

Л.В. Левчук – кандидат біологічних наук, директор Ботанічного саду
Одеського Національного Університету
імені І.І. Мечникова;

О.Л. Моргун – кандидат архітектури, доцент кафедри
дизайну архітектурного середовища Одеської Державної Академії
Будівництва та Архітектури.

К 13   Кадуріна А.О. Історія садово-паркового будівництва та
ландшафтно́ї архітектури: методичні вказівки для студентів
1-го курсу спеціальності 206 «Садово-паркове господарст-
во». – Одеса: Видавець С.Л. Назарчук, 2021. – 28 с.

Методичні вказівки призначені для вивчення студентами
садів та парків різних історичних епох з урахуванням всіх
діючих об'єктивних факторів.
Велика увага приділена розшифровці символічного напов-
нення парків на містобудівельному, ландшафтно-
планувальному і архітектурно-художньому рівнях.

УДК 712:94(076)

© Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, 2021

© А.О. Кадуріна, 2021

Вступ

Методичні вказівки виконані відповідно до діючої програми по дисципліні «**Історія садово-паркового будівництва та ландшафтної архітектури**» для спеціальності 206 «Садово-паркове господарство». Основою послужили роботи провідних теоретиків і практиків у галузі історії садово-паркового мистецтва: С. С. Ожегова, О. Б. Сокольської, Д. С. Ліхачова, В. В. Дормідонтової, А. Д. Жирнова, Л. Ф. Фурсової та ін. Методичні вказівки призначені для навчання студентів вмінню читати планувальну структуру, архітектурно-художнє оформлення та символіку садів і парків у різних стилях садово-паркового мистецтва, починаючи з давнини і до наших днів. **Предметом** вивчення дисципліни є загальні закономірності історико-архітектурних та художніх основ проектування садово-паркових об'єктів в різні історичні періоди.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **вміти**:

- розробляти проекти аналізу історичних садів;
- створювати колаж по кожному з типів садів різних історичних періодів;
- проводити паралелі та робити порівняльний аналіз між стилями садів різних епох;

Студенти повинні **знати**:

- закономірності впливу різних факторів на створення садів в різні історичні епохи;
- характерні риси стилів і напрямків в садово-парковому мистецтві;
- як пов'язати стилі садів з філософією епохи;
- як клімат впливає на особливості створення садів в різних країнах.

Мета і завдання

Основною **метою** викладання дисципліни "**Історія садово-паркового будівництва та ландшафтної архітектури**" є формування у майбутніх фахівців уяви про особливості організації гармонійного садово-паркового середовища на прикладі пам'яток садово-паркового мистецтва.

Основними **завданнями**, що мають бути вирішені в процесі викладання дисципліни, є теоретична та практична підготовка студентів з питань:

- історія садово-паркового мистецтва;
- історичні тенденції в сучасному ландшафтному дизайні;
- суть появи окремих видів факторів впливу на структуру садово-паркового середовища;
- символіка садів та парків різних історичних періодів.

Кількість годин, відведена на дисципліну "**Історія садово-паркового будівництва та ландшафтної архітектури**": лекції – 30 ак. годин, практичні заняття – 20 ак. годин, самостійна робота студентів (СПС) – 40 ак. годин.

РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА В РІЗНІ ІСТОРИЧНІ ПЕРІОДИ

1.1. Регулярні та пейзажні сади давнього світу та регулярні сади Західної Європи X – XVII ст. Принципи аналізу.

Як зробити так, щоб склалася цілісна картина і вміння відрізнити садово-паркові стилі різних історичних епох? Для цього була розроблена спеціальна методика занурення в епоху, з обов'язковою відповіддю на питання «чому» з приводу кожної характерної риси планування і декорування парку. Послідовно починають аналізуватися всі фактори, які зробили можливим створення особливого і неповторного, саме цього садово-паркового стилю. Це: кліматичний, соціальний, релігійний, історичний та інші фактори.

Таким чином, аналізуються сади різних країн та історичних періодів, з перекиданням «містків» між ними, пошуком взаємовпливу, наступності або протиставлення один одному. Відповіді на представлений питання роблять очевидними характерні особливості і причини зміни стилів і напрямків в садово-парковому мистецтві. І головне, в результаті багатофакторного аналізу складається чітка, струнка логічна система. Ця методика дозволить використовувати її, набуваючи навик критичного аналізу, структурного і в той же час творчого мислення.

Розглянемо цю методику на прикладі садів Давнього Єгипту.

1.1.1. Сади давнього світу. Сади Древнього Єгипту, Месопотамії, Персії та Індії.

Перерахуємо характерні риси Садів Давнього Єгипту (V тис. до н.е. – I ст. до н.е.) та виявимо їхню першопричину (**рис. 1**).

1. Замкнуті, обгороджені по периметру сади.

- Це пояснюється, перш за все, кліматичним чинником, а саме наявністю пустелі Сахара з вітрами, що несуть гарячий пісок. Отже, виникла необхідність захисту від пустельних вітрів стінами по всьому периметру саду.

2. Прямокутні або квадратні сади відносно невеликих розмірів з геометричною, суворою по композиції плануванням, розділені часто між собою каналами.

- Це можна пояснити вкрай високою цінністю води і її економною витратою, а також способом вирощування рослин з урахуванням повеней Нілу (аналог – наше Вилкове). Здійснювався збір мулу для підвищення родючості ґрунтів, і існувала вкрай раціональна система поливу.

3. У центрі саду - прямокутний водойму з ящірками, зміями, крокодилами або качками.

- Причина – жаркий клімат і відповідно необхідність обводнення території, а також обожнювання світу тварин (давньоєгипетські боги зображувалися з головами тварин і птахів).

4. Пристрій причалу на водоймі для човнових прогулянок.

- Аналог ритуальної сонячної тури бога Ра.

5. Ритмико-метричні закономірності висаджування дерев навколо водоймів.

- Ідеал краси древніх єгиптян відбивав, перш за все, ідею раціональності і функціональності, що виражалося в симетрії і геометричній чіткості об'ємно-просторової композиції саду.

6. Гармонія і взаємопроникнення архітектурних і садових мотивів. Будівлі були розкриті в сад колонадами з лотосовидна і папірусовидна капітелями, схожими по формі з лотосами і папірусами в водоймі саду.

- Лотоси відігравали важливу роль у віруваннях єгиптян, символізуючи єднання сонячного і місячного почав; минуле – теперішнє – майбутнє, уособлюючи зв'язок часів. Папіруси, як атрибут бога мудрості Тота символізували мудрість. Їх поєднання в архітектурі і в саду символізувало об'єднання Верхнього і Нижнього Єгипту.

7. Яскраві відкриті кольори в архітектурно-художньому декорі будівель і елементах саду.

- Причина – заповнення нестачі колірною різноманіття в навколишньому пустелі.

8. Сад – привілей фараонів і вельмож.

- Цьому сприяли рабовласницький лад і різке соціальне поділ на класи.

9. Велика частина саду утилітарна (сади і виноградники).

- занадто висока цінність родючої землі, щоб витратити її лише на естетичні потреби.

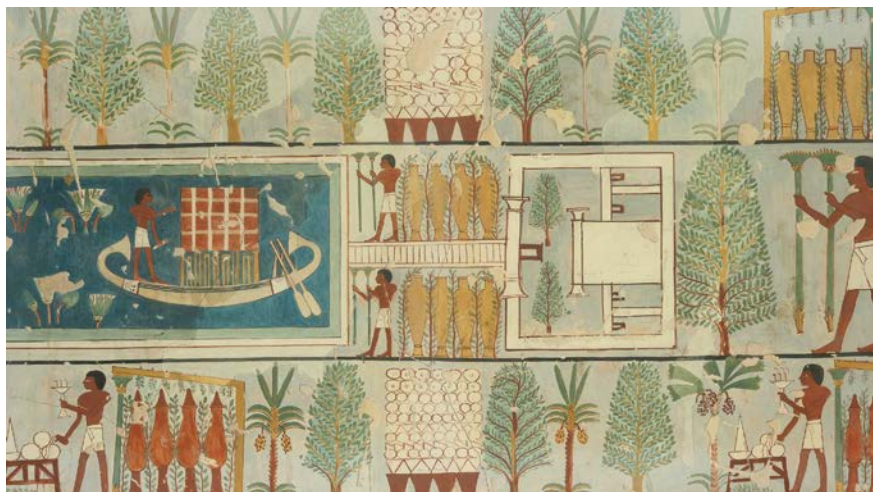

Рис. 1. Сади Давнього Єгипту

Для створення **садів Асир-Вавилонії (Міжиріччя) (VIII – VI ст. до н.е.)** було характерно (рис. 2):

1. Розвиток композиції не по поздовжній осі, а поперечне розгортання простору.
2. Тип храму зіккурат породив штучні видові пагорби в парках з альтанкою нагорі.
3. Створення «висячих садів» на штучних терасах.
4. Перші колекції рослинного і тваринного світу – прообрази ботанічних садів і зоопарків.
5. Створення лісів для прогулянок і полювання (прототипи лісопарків).

Сади Персії в свою чергу мали наступний ряд особливостей (рис. 3):

1. З'явилися великі парки – «Парадіз».
2. Використовувався рельєф місцевості: тераси, канали, басейни.

3. Застосовувався багатий асортимент рослинності – екзотичних та фруктових дерев, величезної кількості квітів.
4. У загальну композицію включалися павільйони і гроти.

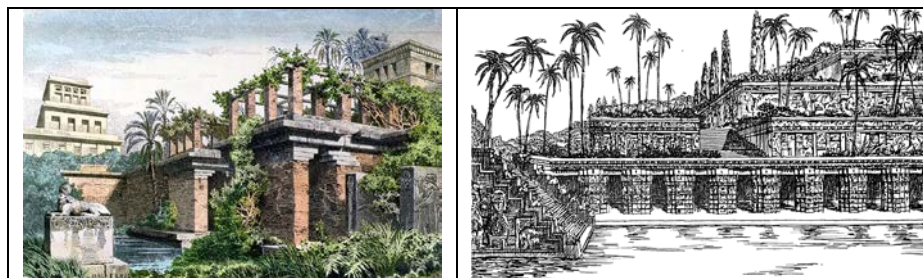

Рис. 2. Сади Асир-Вавилонії (Міжиріччя). Сади Семіраміди

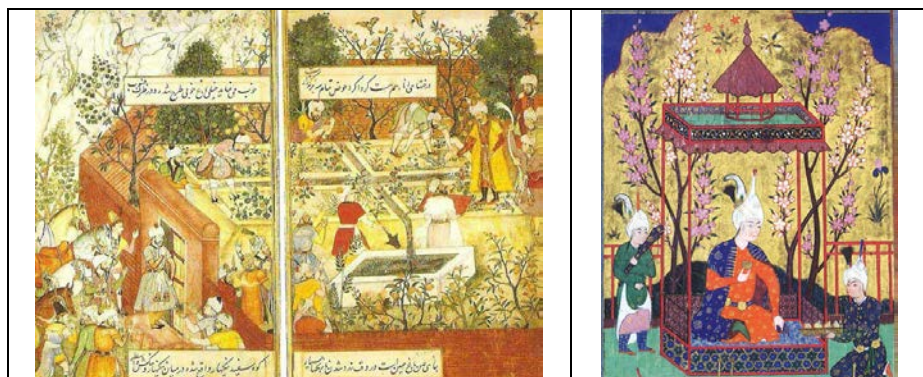

Рис. 3. Сади Персії

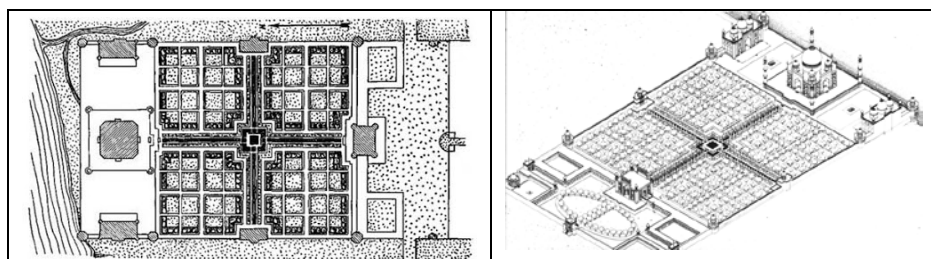

Рис. 4. Сади Індії. Тадж Махал

Сади Індії також були досить регулярні, геометричні та були носіями наступних рис (рис. 4):

1. Сувору геометричність в композиції садів з широким використанням води.

2. Використання нюансів і контрастів в формі крони і забарвленням листя дерев.
3. Планування садів схоже з перськими садами.
4. Сади на воді – специфічна особливість Індії.
5. Дизайн саду, заснований на геометричних формах, розподілі саду зі збереженням єдності в плануванні.
6. Єдність внутрішнього і зовнішнього, будинку й саду.

1.1.2. Сади давнього світу. Сади Древньої Греції та Древнього Риму.

Існують різні періоди становлення культури, архітектури та садово-паркового мистецтва в Давній Греції:

- Крито-мікенський – XX – XIII ст. до н.е.
- Гомерівський – XII – VIII ст. до н.е.
- Архаїчний – VII – V ст. до н.е.
- Класичний – V ст. до н.е.
- Елліністичний – IV – I ст. до н.е.

Сади Древньої Греції мали наступні особливості (рис. 5):

1. Використання гірській місцевості для пристрою терас.
2. Створення штучних гідроспоруд – фонтанів, басейнів.
3. Застосування в парках квітів, архітектурних форм і скульптур, спеціально пристосованих до фону зелені або гrotів.
4. Основні типи садів: філософські, героони, німфеї, гімназії.

Періодизація епохи культури Древнього Риму включає наступні епохи:

- Епоха царей – VIII – VI ст. до н.е.
- Республіка – VI – I ст. до н.е.
- Імперія – I – V ст. н.е.

Сади Древнього Риму мали ряд характерних рис (рис. 6):

1. З'являються нові планувальні елементи – ксіст і іподром.
2. Вперше з'являється «топіарне мистецтво».
3. У композиції саду підкреслюється основна вісь центральної споруди з урахуванням розкриваються видів.
4. Удосконалення давньогрецьких прийомів і створення нових (використання скульптури, пергол в оздобленні саду, алеї для пішоходів і для екіпажів або прогулянок на ношах).
5. Відсутність композиційної єдності в садах і парках.
6. Найбільш популярні на віллах були сади – вірідарії.

Приватні римські сади були зазвичай розділені на три частини:

Перша – ксіст (лат. *xystus*) – відкрита тераса, яка була з'єднана з будинком портиком. Друга частина – амбулаціон (*ambulation*) – була садом з квітами,

деревами і служила для прогулянок і споглядання. Третя частина – гестаціон (gestation) – представляла собою алею.

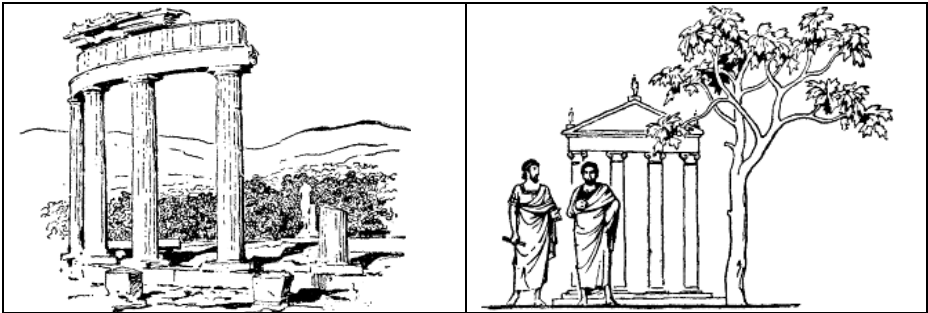
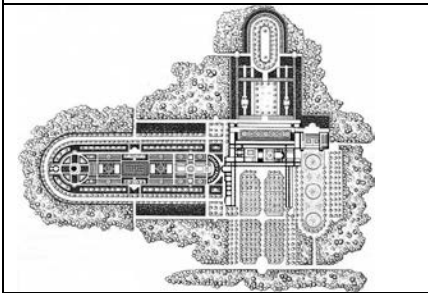
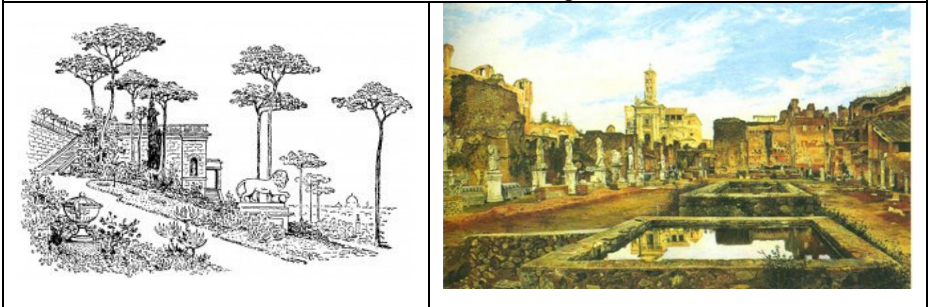

Рис. 5. Сади Давньої Греції

Вілла Тускум

Вілла Адріана

Рис. 6. Сади Давнього Риму

При цьому вся культура Античності, в тому числі садово-паркового мистецтва базувалася на релігійних уявленнях древніх. Так кожному богу належала якась рослина-атрибут, важлива в античному суспільстві: дуб (Зевс, Юпітер), лавр (Аполлон), олива (Афіна, Мінерва), мирт (Афродіта, Венера), плющ, виноград (Діоніс, Бахус), мак, пшениця (Персефона, Прозерпіна; Деметра, Церера).

Завдання №1: Створити колаж на тему «Давні боги та їхні атрибути-рослини» (рис. 7). Можна взяти богів Давньої Греції, Рима чи Єгипту.

Рис. 7. Приклади студентських робіт

1.1.3. Ландшафтна архітектура Середньовіччя (Західна Європа). Іспано-мавританські сади.

Епоха Середньовіччя включала в себе наступні історичні періоди в культурі, архітектурі та садово-парковому мистецтві:

- Ранньосередньовічний період – IV – IX вв.
- Романський період – X – XII вв.
- Готичний період – XII – XIV вв.

В епосі Середньовіччя домінуючу роль відігравала церква та релігійні аспекти сприйняття світу. Внаслідок великої кількості міжусобних війн сади стали великою рідкістю. Вони були невеличкими за розміром та розташовувалися на закритих територіях (рис. 8). В Західній Європі на той момент існували наступні типи садів:

- Монастирські сади
- Феодальні сади при замках
- Сади-лабіринти
- Аптекарські сади

Їхніми характерними особливостями були:

1. Простота і геометричність планування внутрішніх садів
2. Розробка нового прийому – лабіринту
3. Феодалний тип синтезу мистецтв - придушення притаманних кожному виду мистецтв особливостей, підпорядкування їх загальній ідеї
4. Релігійна символіка садів
5. Поява зачатків ботанічних садів та підготовка їх відкриття для широкої публіки.

Рис. 8. Монастирські сади Середньовіччя

В Пізньому Середньовіччі стає популярним культ прекрасної дами. Лицарі присвячують дамам поединки, складають вірші, одягаються в кольори одягу дами серця. Внаслідок нової філософії з'являється новий тип садів – Сади любові, в яких кавалери могли досить красиво та віртуозно доглядати за своєю дамою (рис. 9).

Рис. 9. Сади любові в Середньовіччі

Існувала певна **символіка рослин** в середньовічних садах:

- Білі лілії – чистота Божої матері
- Вогняні лілії – людське втілення Христа
- Гвоздики – чиста любов
- Троянди – любов до Бога
- Вишня – символ небесної радості
- Виноград – пізнання добра і зла
- Суниця – справедливість
- Гранат – хресні страждання

Завдання №2: Зробити розшифровку символіки рослин в середньовічному саду (рис. 10).

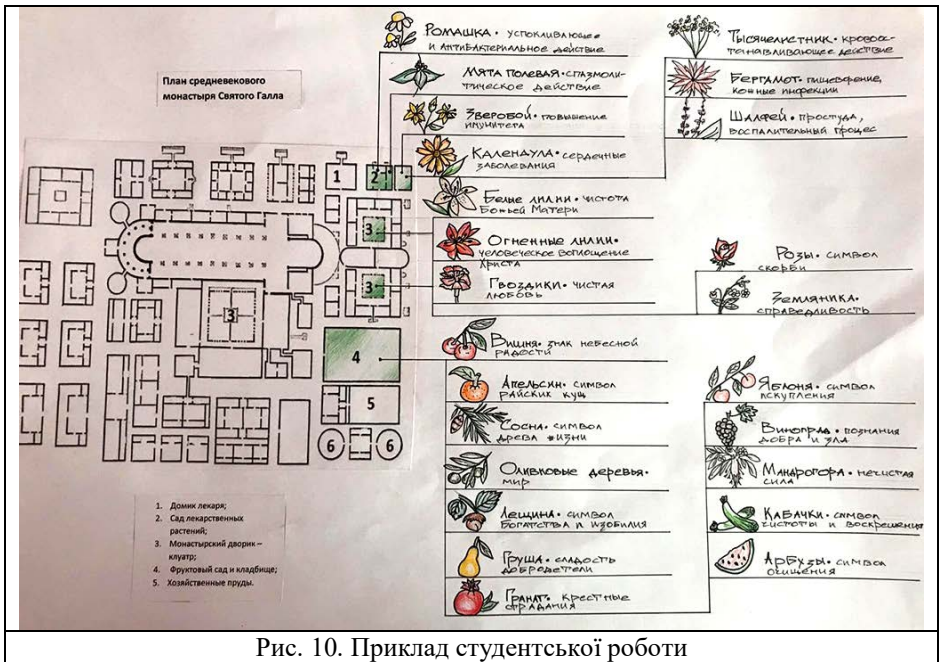

Рис. 10. Приклад студентської роботи

У цей час сформувався досить незвичайний тип середньовічних садів, які втілили в собі риси східної та західної культур. Це – іспано-мавританські сади (рис. 11). Вони мали ряд наступних особливостей:

1. Геометричне планування на замкнутому просторі з активними включеннями різних видів огорож в загальну композицію
2. Патію, як новий тип саду
3. Асиміляція культури паркобудування завойованих народів
4. Обмежене застосування декоративних пристроїв

5. Використання рельєфу (тераси) в якості основних елементів ландшафту
6. Використання води у вигляді фонтанів і каскадів
7. Облік індивідуальних властивостей рослин

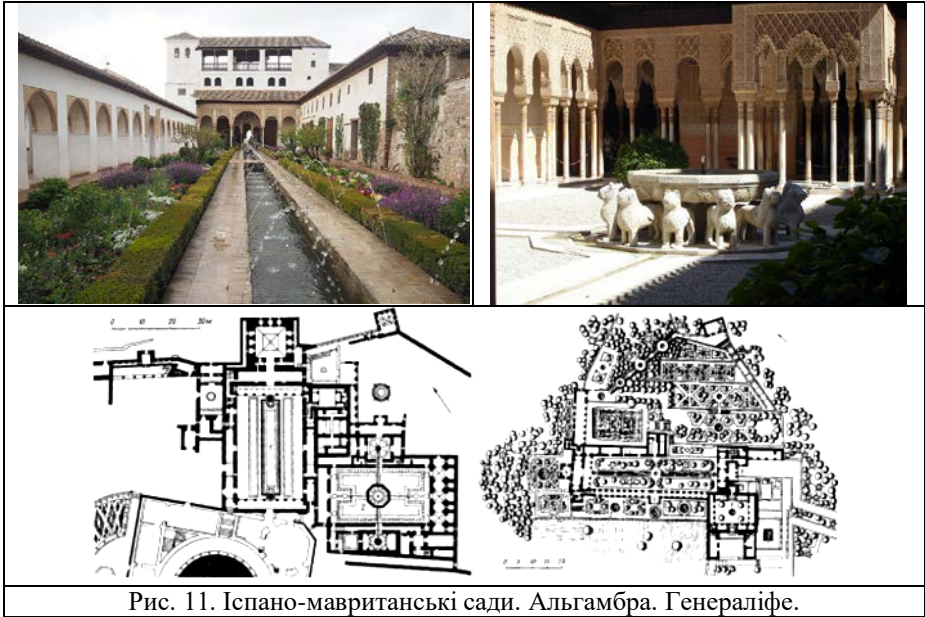

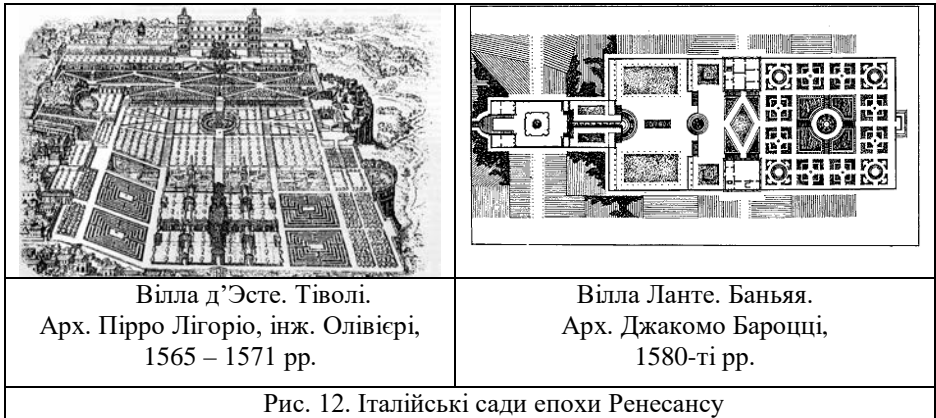
Рис. 11. Іспано-мавританські сади. Альгамбра. Генераліфе.

1.1.4. Садово-паркове мистецтво Італії епохи Відродження і Бароко

В епоху Ренесансу досить популярним стає напрямок археології. Звідси зародилася зацікавленість в цей час (XV – XVI ст.) до всього античного. Це своєрідне відродження античних традицій в архітектурі, садово-парковому мистецтві, але вже на новому рівні світосприйняття та технологій (рис. 12).

Особливостям італійських садів цього часу стануть:

1. Регулярність композиції з вільним розміщенням дерев
2. Органічна й багата обробка рельєфу
3. Композиційна цілісність саду
4. Облік світлових і колірних ефектів
5. Продуманість пропорцій
6. Підкреслення спадкоємної зв'язку з античним Римом
7. Велика кількість водних пристроїв, але без перевантаженості
8. Переважання внутрішніх композицій з включенням зовнішніх
9. Вигляд саду – «театралізована декорація» (попереду – архітектурні і скульптурні композиції, ззаду – прекрасний краєвид)
10. Оформлення площ за допомогою мощення, стоїть окремо монумента.

Час йде і на відміну від епохи Ренесансу, де світське життя та релігійні аспекти були на рівних, епоха Бароко (XVII ст.) все більше приділяє уваги світській складовій в суспільстві (рис. 13). Основними характерними рисами італійських садів епохи Бароко стають:

1. Навмисна ускладненість архітектурно-просторових рішень
2. Несподіванка ефектів
3. Витончений естетизм
4. Свобода у формоутворенні
5. Розвиток композиції в глибину
6. Використання контрастів світла й тіні (для створення зелених театрів та розміщення скульптур)
7. Прикраса партеру складними візерунками і арабесками
8. Синтез мистецтв
9. Живописне оформлення фонтанів і каскадів
10. Поява радіальних алей.

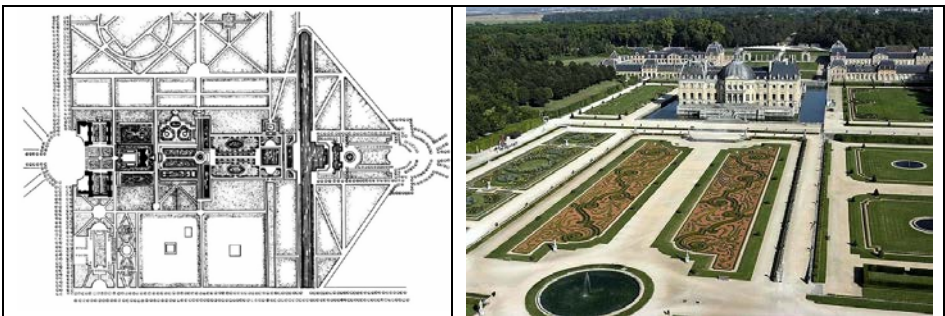
Завдання №3: Розробити розшифровку символіки обраного італійського саду на рівні планування, архітектурного та скульптурного оформлення та озеленення.

1.1.5. Садово-паркове мистецтво Франції епохи Абсолютизму

У Франції епоха Абсолютизму – це час абсолютної влади монарха Людовіка XIV, пріоритетів світського життя та обожнювання короля в порівнянні монарха та його оточення з античними богами.

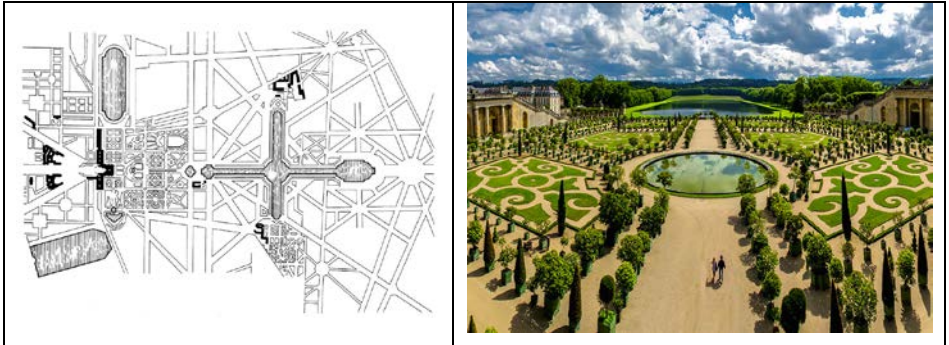
Завдяки арх. Анре Ленотру у Франції з'являється зовсім новий тип садів, який прийшов на зміну італійським садам та став законодавцем мод на період XVII ст. (рис. 14). Регулярні французькі сади мали такі особливості:

1. Розміщення на плоскому рельєфі
2. Симетричність композиції по відношенню до центральної осі
3. Використання топіарного мистецтва: зелені стіни коридорів, альтанок, за-лов, кабінетів, куль, кубів, пірамід
4. Застосування трельяжних конструкцій (альтанок, арок, огорож)
5. Інтенсивне обводнення: канали і плоскі водойми з дзеркальною поверхністю, розташовані на рівні землі
6. Центральна частина саду – партер, обрамлений стриженими стінами боскетів
7. Використання партерів - вишивок (вирізної газон)
8. Помірність у застосуванні скульптури
9. Основна прикраса саду - паркова алея з 2-4 рядів дерев, відкриває далекі перспективи на місцевість
10. Зв'язок між окремими частинами парку без видимих меж
11. Введення прийомів: трьохлуччя і ефект «Ах-ах»
12. Декоративні елементи: партери (водні, мереживні, газонні), скульптури, вази, топіарні форми.

Во-ле-Віконт. Резиденція Ніколя Фуке.
Арх. Анре Ленотр, Луї Лево, Шарль Лебрєн. 1656 – 1661 рр.

Версаль. Резиденція Людовика XIV. Арх. Андре Ленотр, Луї Лево, Жюль Ардуен Мансар, Шарль Лебрен. 1661 – 1666 рр.

Рис. 14. Французькі регулярні сади епохи Абсолютизму

Завдання №4: Обрати сад у французькому регулярному стилі та провести його термінологічний аналіз (рис. 15).

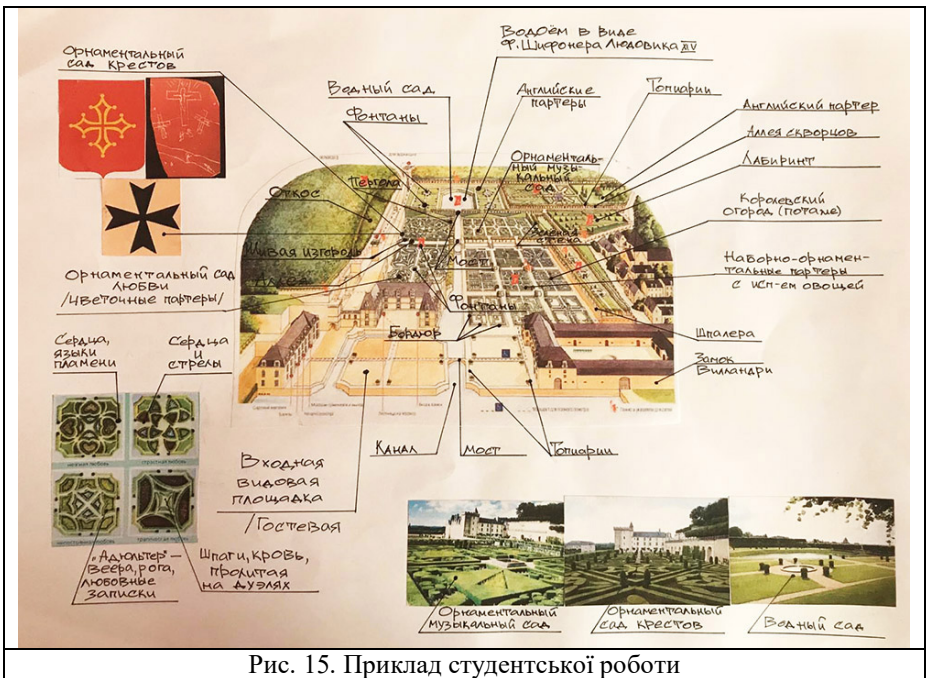

Рис. 15. Приклад студентської роботи

Саме в цей час в садово-парковому мистецтві з'являється велика кількість нових елементів, які органічно вписуються в концепцію строго геометричного саду, ніби то створеного під лінійку та циркуль.

1.2. Пейзажні та змішані парки Західної Європи XVIII – XIX ст. Пейзажні парки Дальнього Сходу.

1.2.1. Садово-паркове мистецтво Англії епох Просвітництва і Романтизму

На зміну регулярним, геометричним, чітким французьким садам, основною філософською ідеєю яких було показати велич, масштабність країни та її монарха, приходять англійські пейзажні парки. В основі їх філософії лежать гуманістичні погляди на світосприйняття, любов до роздумів, філософії та романтизму. Вони мають бути схожі на природні ландшафти, яких ніби то не торкалася рука людини (рис. 16). Англійські парки XVIII – XIX ст. мали наступні особливості:

1. Нова трактування природи, композиційне використання природного ландшафту
2. Збереження регулярних елементів у будинку і в окремих вузлах парку
3. Парки проєктуються з зображень на картинах живописців
4. Часткове запозичення композиційних прийомів з садів Далекого Сходу
5. Широке використання газону
6. Домінуюча роль окремих рослин
7. В основі садів - культура сентименталізму і романтизму, де цінувався прівид до меланхолії (піднесеному з почуттів)

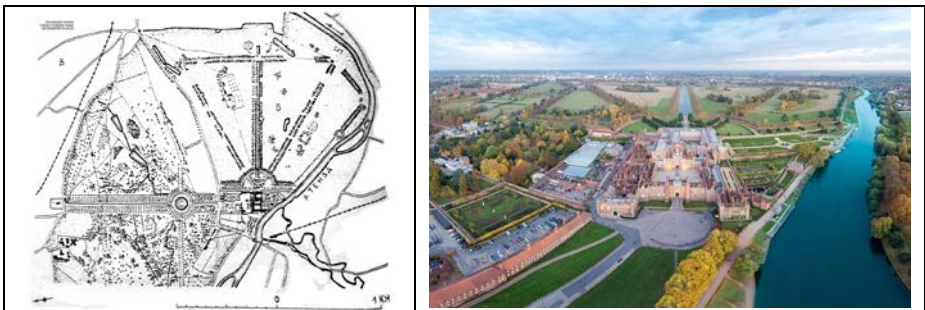

Рис. 16. Англійські сади Хемптон Корт. Передмістя Річмонд-на-Темзі.
Арх. Генрі Віз, Ланцелот Браун, 1733 р.

8. Пейзажний парк розлучився з елементами шуткування (лабіринти, обманки, вертушки), з усім гучним.
9. В саду панували природні звуки, спів птахів, дзюрчання води, шелест листя.
10. Пейзажний парк втілював образ ідеального світу. Він був насичений літературністю та історико-культурними асоціаціями. Тільки інтелектуал, естет міг осягнути таємний сенс саду.

11. Головна мета асоціативності - створення настрою.
12. Все в саду підпорядковувалося емоцій і спогадів
13. В саду були присутні елементи різних стилів: перські, китайські павільйони і альтанки, античні храми, сфінкси і готичні руїни. Всі вони нагадували про долях цивілізацій, навівали думки про подорожі.

Завдання №5: Провести тематичний аналіз парку в англійському пейзажному стилі, виявивши які елементи втілюють теми: мандрівок, романтичних історій, думок щодо доль цивілізацій, зміни епох, історії сімей володарів парку. Проаналізувати їхнє історичне та символічне наповнення.

Рис. 17. Приклад студентської роботи

1.2.2. Садово-паркове мистецтво Китаю.

Саме традиції створення китайських садів було покладено в основу європейських пейзажних англійських парків. Звідти була запозичена тема філософського, спостережливо-обережного ставлення до природи (рис. 18).

Основними принципами створення китайських садів є:

1. «Інь» - діяти в залежності від місцевих умов.
2. «Цзе» - максимально використовувати навколишню природу.
3. Визначати головне і другорядне.
4. Застосовувати контраст.
5. У малому домагатися великого ефекту.

6. Прагнути до досягнення гармонії пропорцій і послідовному розкриттю видів.
7. Враховувати фактор часу при сприйнятті пейзажу.
8. У ландшафті присутні елементи, що характеризують п'ять стихій: вогонь, землю, воду, дерево і метал. Вони повинні знаходитися в рівновазі.

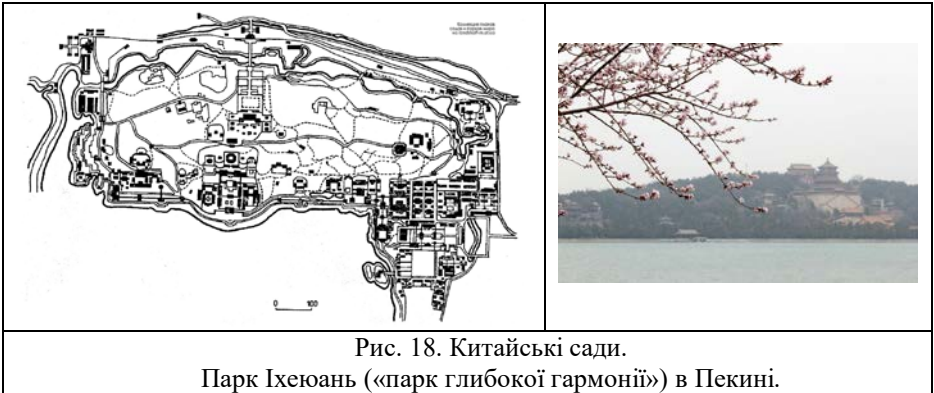

Рис. 18. Китайські сади.
Парк Іхеюань («парк глибокої гармонії») в Пекині.

Завдання №6: Проаналізувати філософію обраного китайського парку, його архітектурно-художніх та природних об'єктів.

1.2.3. Садово-паркове мистецтво Японії.

Сади Японії спочатку створювалися на принципах та філософії китайських садів, але досить швидко вони стали відрізнятися своєю символікою, характером церемоній, колористикою саду та $\square A \square$. (рис. 19). Для японських садів характерний наступний підхід до проектування:

1. Філософія саду побудована на принципах даосизму – гармонійного поєднання елементів саду інь і ян.
2. Ян – гори (високі камені), хвойні дерева, світло; інь – вода (дрібні $\square$ Амені, ставок), листопадні дерева, тьма.
3. Каресансуи сади Karesansui gardens. У них немає води, присутньої в інших садах. Однак, є камені, гравій або пісок, який моделює відчуття води. Скелі або використовується гравій, пісок імітують художні форми, і мохи, а також невеликі чагарники використовуються для подальшого формування стилю. В цілому скелі і мох використовуються, щоб представити водойми, острови, човни, моря, річки, і гори абстрактним способом.
4. Tsukiyama сади копіюють відомі ландшафти з Китаю або Японії, намагаючись зробити маленький сад більш просторим. Це досягається за рахунок використання чагарників, які блокують вид на навколишні будівлі. Використовується принцип «запозичення видів». В саду присутні ставки, струмки, горби, каміння, дерева, квіти, мости і доріжки.

5. Chaniwa сад побудований для проведення чайних церемоній. Існує чайний будиночок, де відбуваються обряди, спосіб хатини і саду заснований на простих поняттях про єдиному цілому. У ньому є сходи, що ведуть до будинку чаю, до кам'яного ліхтаря, і кам'яного басейну (tsukubai), де гості очищають себе перед церемонією. Чайний сад, будинок, начиння і все подається як спосіб «розбудити свідомість і усвідомити, що зі смиренням наші відносини з усім, що навколо нас і з самої Всесвіту ми досягаємо гармонії».

6. Сади Kanshoh-стилю розглядаються від місця проживання, це прогулянкові сади.

7. Сад водойми проектують так, щоб розглядати його з човна. Він призначений для перегляду послідовності ефектів шляхом наступання саду.

Рис. 19. Японські сади.

Сад Реандзі в Кіото (буддійський сад для медитацій).

Сад каменів каре-сансуй. Арх. Соамі.

Завдання №7. Проаналізувати елементи обраного японського саду з точки зору приналежності до «інь» та «ян» (хвойні дерева – ян, листопадні – інь; світло в саду – ян, тьма – інь, острова та великі камені – ян, озера – інь та ін.).

1.2.4. Сади XIX ст. в Європі.

В XIX ст. здійснюється дуже дивна та важлива річ, – сади перестають бути надбанням еліти суспільства (рис. 20). Тепер кожна людина може розбити сад біля свого будиночку. Їхніми характерними рисами стає висока ступінь оригінальності та наступні особливості:

1. Широко поширюється процес садибного будівництва
2. З'являються нові типи міських і приміських публічних садів, бульварів
3. Активно створюються дендрарії, ботанічні сади
4. Проводяться наукові дослідження, експерименти в галузі садівництва та лісорозведення
5. Втрата ансамблевості

6. Збагачення паркової флори
7. Поява садів модерну - сади-інтер'єри
8. Формування художніх центрів, шкіл, музеїв.

Рис. 20. Гайд-парк в Лондоні

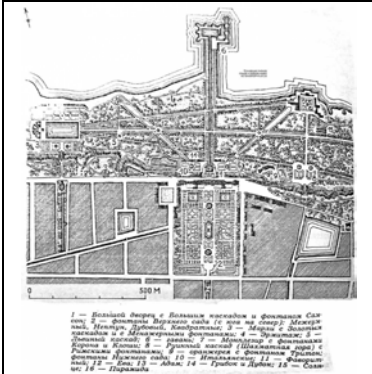
1.2.5. Парки Росії та України XVIII – XIX ст.

На садово-паркове мистецтво Росії та України досить сильний вплив здійснили європейські тенденції в садово-парковому мистецтві. Для створення садово-паркових ансамблів запрошували іноземних архітекторів з Італії, Франції, Голандії та Англії (рис. 20).

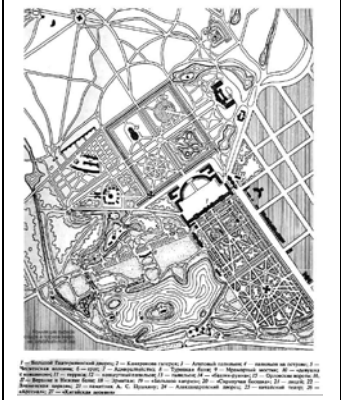
Існували наступні принципи проектування садів:

1. Канали мали не тільки декоративне значення, - вони служили шляхами під'їзду з моря або річки;
2. Скульптура не тільки прикрашала алеї, а й просвіщала публіку (увічнювала пам'ятні події);
3. Садово-парковий ансамбль часто ставав «урочистим символом» події (Петергоф - вихід Росії на нові морські рубежі);
4. Парк, незважаючи на регулярність, органічно зливався з ландшафтом;
5. Парк мав дивувати і вражати: фонтанами, боскетами і ін.
6. Відсутність ідеальної геометричної правильності - в парку завжди були природні куточки;
7. Прикладами служили голландські парки;
8. Голландські рослини приживалися частково, тому застосовувалися місцеві рослини (ялина, береза, горобина; в партерах - брусниця, зелена цибуля та ін.);
9. Були популярні оранжерей (апельсини, лимони, півонії та ін.);
10. З'являються госпітальні сади, в яких вирощувалися лікарські рослини для потреб армії.

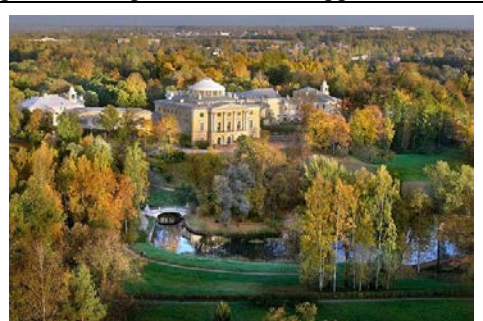
Завдання №8. Взяти сад змішаного стилю в Росії або Україні, роздрукувати його детальну панораму та вказати які об'ємно-планувальні елементи виконано у французькому, англійському та італійському стилях.

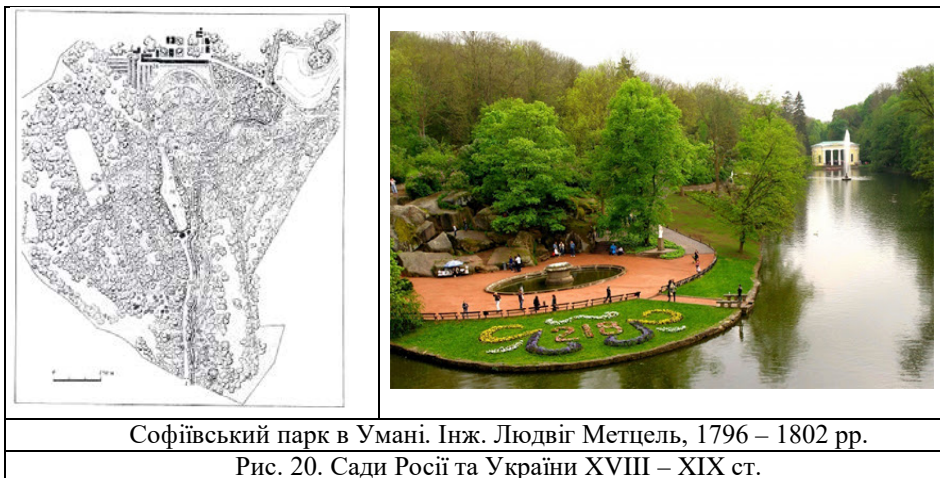
Петергоф. Арх. Б. Ф. Растреллі, інж. В. Туволокв. 1710 р., 1747 р.;
Арх. Джакомо Кваренгі, Джеймс Медерс. 1762 р.

Царське село. м. Пушкін. Арх. І. Ф. Браунштейн. 1717 – 1723 рр.;
Арх. М. Г. Земцов, А. В. Квасов, С. І. Чевакінський, Ф. Б. Растреллі,
Ю. М. Фельтон, 1743 – 1756 рр.; Арх. Ч. Камерон. 1780 – 1794 рр. та ін.

Павловський парк. м. Павловськ. Ч. Камерон, В. Бренна, П. Гонзаго.
кін. XVIII – поч. XIX ст.

Софіївський парк в Умані. Инж. Людвіг Метцель, 1796 – 1802 рр.

Рис. 20. Сади Росії та України XVIII – XIX ст.

Завдання №9. Зробити колаж з фотографіями та креслунками одного найбільш цікавого для студента парка сучасності або давнини.

Завдання №10. Виступити з доповіддю щодо найбільш оригінальних садів сьогодення і минулих століть, тенденцій у розвитку різних елементів садово-паркового мистецтва.

РОЗДІЛ 2. ОБСЯГ АЛЬБОМУ

1. Колаж на тему «Давні боги та їхні атрибути-рослини».
2. Розшифровка символіки рослин в середньовічному саду.
3. Розшифровка символіки італійського саду на рівні планування, архітектурного та скульптурного оформлення та озеленення.
4. Термінологічний аналіз саду у французькому регулярному стилі.
5. Тематичний аналіз парку в англійському пейзажному стилі. Проаналізувати його історичне та символічне наповнення.
6. Аналіз філософії обраного китайського парку, – його архітектурно-художніх та природних об'єктів.
7. Аналіз елементів японського саду з точки зору приналежності до «інь» та «ян».
8. Виявлення елементів французького, англійського та італійського стилів в парку Росії або України.
9. Колаж з фотографіями та креслунками одного найбільш цікавого парка сучасності або давнини.

ЛИТЕРАТУРА

1. Вергунов А.П. Архитектурная композиция садов и парков. – М.: СИ., 1980.
2. Восстановление исторических объектов ландшафтной архитектуры / Н. А. Ильинская. – СПб.: Стройиздат, 1993 – 159 с.
3. Голосова Е. В. Японский сад. История и искусство. – М.: Изд-во Московского гос. университета леса. –2002. – 284 с.
4. Дормидонтова В.В. История садово-парковых стилей: Учебное пособие для ВУЗов. – М.: Издательство «Архитектура-С», 2004. – 208 с.
5. Жирнов А. Д. Искусство паркостроения. – Львов: „Вища школа”, изд-во при Львов. ун-те, 1977. – 208 с.
6. Залеская Л.С., Микулина Е.И. Ландшафтная архитектура: Учеб. для вузов.- М.: Стройиздат, 1979. – 240 с.
7. Изящное садоводство и художественные сады. Историко-дидактический очерк инженера Арнольда Регеля. – СПб., 1896. - М.: Сов. Россия. 1990. - 152 с.
8. Кохно Б.И. Садово- парковое искусство.– Л.: «Знание», 1980. – 36 с.
9. Ландшафтное искусство. Паркостроение, городское озеленение, био-дизайн; эстетика сельской местности, усадеб, дорог; национальные парки, заповедники, резерваты Лепкович И.П. – Москва - Санкт-Петербург «ДИЛЯ», 2004. – 400 с.
10. Ландшафтный дизайн. Словарь терминов. Под ред. Вергунова А.П. – М.: МАРХИ. 2001. – 178 с.
11. Лихачев Д.С. Поэзия садов. К семантике садово-парковых стилей. – Ленинград: Наука, 1982. – 344 с.
12. Ожегов С. С. История ландшафтной архитектуры: Краткий очерк. – М.: Стройиздат, 1993. – 240 с.
13. Палентреер С. П. Садово-парковое и ландшафтное искусство: Избранные труды. – М.: МГУЛ, 2003.
14. Родичкин И.Д. и др. Краткий справочник архитектора: Ландшафтная архитектура. – К.: Будівельник, 1990. – 336 с.
15. Сокольская О.Б История садово-паркового искусства: Учебник для вузов. – М.: ИНФРА-М, 2004.– 350 с.
16. Фурсова Л.Ф. Ландшафтное искусство. – М.: МЛТИ, 1988. – 225 с.
17. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLkYuzJiRUmmdU5Wtraj-b0Wq1hqihSo0U>
18. <https://www.youtube.com/playlist?list=PLkYuzJiRUmmfN2WSvuObQADdpDGu02kDU>
19. https://www.youtube.com/playlist?list=PLkYuzJiRUmmf3J_rGrAWwVeANSrQ0Y9vf
20. https://www.youtube.com/playlist?list=PLkYuzJiRUmmdBEei7JW_zQA-TBSIP0EVc

ЗМІСТ

Вступ	3
Мета і завдання	3
Розділ 1. Характерні особливості садово-паркового мистецтва в різні історичні періоди.....	4
1.1. Регулярні та пейзажні сади давнього світу	
та регулярні сади Західної Європи X – XVII ст. Принципи аналізу.....	4
1.1.1. Сади давнього світу. Сади Древнього Єгипту, Месопотамії, Персії та Індії	4
1.1.2. Сади давнього світу. Сади Древньої Греції та Древнього Риму ...	8
1.1.3. Ландшафтна архітектура Середньовіччя (Західна Європа). Іспано-мавританські сади	10
1.1.4. Садово-паркове мистецтво Італії епохи Відродження і Бароко ...	13
1.1.5. Садово-паркове мистецтво Франції епохи Абсолютизму	15
1.2. Пейзажні та змішані парки Західної Європи XVIII – XIX ст.	
Пейзажні парки Дальнього Сходу	17
1.2.1. Садово-паркове мистецтво Англії епох Просвітництва і Романтизму	17
1.2.2. Садово-паркове мистецтво Китаю	18
1.2.3. Садово-паркове мистецтво Японії	19
1.2.4. Сади XIX ст. в Європі	20
1.2.5. Парки Росії та України XVIII – XIX ст.	21
Розділ 2. Обсяг альбому	23
Література	24

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

Кадуріна Антоніна Олегівна

**Історія садово-паркового будівництва
та ландшафтної архітектури**

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для студентів 1-го курсу
спеціальності 206 «Садово-паркове господарство»

В авторській редакції

Підписано до друку 03.09.2021. Формат 60x90/16

Обсяг 1,3 ум. друк. арк.

Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman»

Наклад 100 прим. Зам. № 21015

Видавець і виготовлювач

С.Л. Назарчук

65009, Одеса, Фонтанська дорога, 10.

Тел.: 050 905 23 77. E-mail: selen_odessa@ukr.net

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 7024 від 23.12.2019